

The Prison House of Lyric in American Hebrew Poetry

Alan Mintz / Jewish Theological Seminary, NY

April 13, 2005

Major American Hebrew Poets

Hillel Bavli

Israel Efros

Moshe Feinstein

H. A. Freidland

Shimon Ginzburg

Shimon Halkin

E. E. Lisitzky

Gabriel Preil

Avraham Regelson

A. Sh. Schwartz

Isig Silberschlag

Benjamin Silkiner

Israel Efros

ענבול קטן

1 גלין-גלן! ענבול קטן

מתרועע ושר:

הפעמון עולמי,

4 עולמי מה צר.

5 ועת כי אקלע

מקיר אלי קיר,

7 עת ראשי ארועץ -

גלין-גלן! נשמע שיר...

איש עובר ומאזין.

10 ולבו מלא גיל, -

גלין-גלן! פכה אובר

מקאובי בעליל...

(1921)

Little Clapper

Ding-dong! A little clapper/ dashes back and forth
and sings out:/ My world is a bell/ my world is so
narrow.

And when I'm flung/ from wall to wall,/ when I batter
my head--/ Ding-dong! A song is heard. . .

Someone passes by and listens/ and his heart is filled
with joy./ Ding-dong! Thus is lost/ my pain in the
ringing sound.

W

ויגומים שותקים

מ א ת

ישראל אפרת

פרק ראשון

א

בְּאַרְצוֹת הַקְּבִירִית הַמְּשֻׁקְרָעוֹת בֵּין יָמִים.
בְּמִרְצָפֶת רְחֹכָה וְצִפּוּפָה לְשֵׁל סִלְעִים
שֶׁנֶּקְרוּ הַלְּוָצִים בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל
לְשֵׁל הַעוֹלָם הַחֹדֶשׁ, מְדִינָה יֵשׁ אַחַת
מִקּוֹם צִפּוֹן וְרוֹם בִּידִידוֹת נִפְנָשִׁים,
לְשֵׁל הָרֶף לֹא יִלְאַחַ, לְשֵׁל קִיץ לֹא יִבְעֵר.
הַחֹמֶה נְדִיכָה וַיְבֹלֵד רַב בְּאַדְמָה:
הַחֹמֶה, הַמְּעוֹרָה, כֵּל מִינֵי יִרְקוֹת,
הַכֶּרֶם הַגָּדוֹל, הַמְּבֻקֵּץ הַצֹּחֵב. –
לְפָנָיו וּמַעֲרֻנָּיִם נִהַפְּכִים רִגְבִּיהָ
בְּשִׁתְיָקָת הַכְּשָׁפִים לְשֵׁל קִיצָהּ הַבּוֹלֵשׁ.
מְרִלְגֵד לְשִׁמָּה לְשֵׁל מְדִינָה זוֹ בְּרוּכָה,
וּמִפְּרִיזִים מִשְׁסָּפִיק יַעַל עַל הוֹפִיָּה
וַיַּעֲרֹר בְּזִמְרָה אֶת חִילָהּ הַמְּנַגֵּם.

In the lands of the covenant spread between the oceans,

Like a broad and crowded floor of paving stones

Strewn by the pioneers upon the great wilderness

Of the New World, there is a state

Where north and south meet in harmony,

Where winter does not exhaust and summer does not scorch,

The sun is generous and the earth's yield is plentiful:

Wheat, barely, all manner of vegetables,

White celery and yellow tobacco.

Its clods are turned into gold and delicacies

In the magical silence of the Indian summer.

Maryland is the name of this blessed state,

The Chesapeake Bay laps its banks

And awakens with song its dormant power.

חקוקות אותיותיך

ד.

רציתי בגניך,
קלך העושה בפשטות, לוקה בחטאו וקם בצדקו,
והוא בן וכותב מה פעל אל;
נפעלך הנכנע לסבל, וגשבר, וגשאר באמונתו, וסופו – גושע;
פעלך המחזק ידי, המעשה למצוות וחסדים,
יסקלך מנגפים וימלאך טובים;
פעלך המלמד, מקטר ומעטר ביום ידבר בו, ובקרמיו ירגן וירעע;
הפעלך המשכיל והמיטיב,
אין פמוהו מנעיל יחף ומלביש ערום ומאכיל רעב,
והוא מרגין בגניו:
עליו מוריקים, נצניו מלבינים ומורידים, ופרותיו מאדימים;
הפעלך, משור במוחש ובמוכת, ובו המחלט יבע;
התפעלך – מה-מאד אשתומם עליו, כי רכב ושכב בו התאחדו,
בצורו ידבק ועולמית לא יטמא, בין תמימים יתמם,
בו יפונן מקדש, ובמקראיו, נשמה,
הודפכי, הסתפלי לאחריהך, הצטערי על זדונותיך והשתלמי בזכות,
הן רק פעלך תשתפרי.

סיעון: מסר-ק. - ח 327.

תמיד תתלונן בידך כל נפש / שגגות וזדונות לך תודה הנפש
רצית להמציא כפר לנפש / קדוש לבעבור תברכה כל נפש
צום אבחרהו קראת ענוי נפש / פשע בלא דעת לא טוב לנפש
עמל וכל פעל לא ימלאו נפש / סכוף אברים תמלא חית נפש
5 נעלים מכל נהם יציאת הנפש / מיתה ממרקת עון חטאת נפש
לכן בכל צרה אשפך לך את הנפש / כצפור מפח למלט בנו נפש
יחד כל הנפשות לך כאחת נפש / טהוריה החדלת מכל טמא נפש

1 תודה לך דפאס קטן 24, 25. נפש אס 2 לבעבור: בעבור קטן 24, 25 בעבור קטן 24, 25 | תברך: כי תברך ד תברך קטן 24, 3 בלא:
בלי בוך 4 כל פועל: לכל פועל | בלי פועל אס לכל (פועל חס) קטן 24, 25 | לא ימלאו: לא תמלא ק לא ימלא | לא מלא קטן 24, 25
לנפש קטן 24, 25 | סכוף: סדור אס 5 מכל: מכל חי נכך: הוא קטן 24, 25 | נהם: עם קטן 24, 25 | הנפש: נפש דוחקב* נכס קטן 24, 25 | 6 לכן:
לך ס קטן 24, 25 | בכל צרה: וביום צרה אס | נשפוך קטן 24, 25 | לך חס: ס קטן 24, 25 | את הנפש: נפש קטן 24, 25 | חפס: את נפש נכס קטן 24, 25
הנפש ק 7 הנפשות: הנשמות כן | לך: הן לך פ | כאחד ח | באחת לך קטן 24, 25 | החדלת: החדלת כקטן 24, 25 | מכל טמא: מטומאת קטן 24, 25

1 תמיד תתלונן בידך כל נפש ע"ש איוב יב י אשר בידו נפש כל חי, ותהלי צא א בצל שדי יתלונן. שגגות וזדונות
לך תודה הנפש ע"ש תהלי לה אורה עלי פשעי, במשמעות 'אתרדה'. 2 רצית להמציא כפר לנפש ע"י התשובה
וכפרת יום כפור (ע"ש איוב לג כד מצאתי כפור). לבעבור תברכה כל נפש השלשן ע"ש ברא' כו ד. 3 'צום אבחרהו'
קראת ענוי נפש ע"ש ישע' נה חזקה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו. פשע בלא דעת לא טוב לנפש ע"ש
משלי יט ב גם בלא דעת נפש לא טוב, כנראה ר"ל פשעים שאינם גלויים לנו אינם טובים לנפש, מפני שאי אפשר להתודות עליהם.
4 עמל וכל פועל לא ימלאו נפש ע"ש קה' ו כל עמל תאדם לפיתו וגם הנפש לא תמלא. סכוף אברים תמלא
חית נפש נשמת אדם ממלאת את סיכוך האברים, היינו הגוף (ע"ש איוב י יא עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידיים תשוכבני).
כמאמר חז"ל ברכות דף י' א' מה הקביה מלא כל העולם אף הנשמה מלאה את כל הגוף. 5 נעלים מכל נהם יציאת הנפש
צעקת יציאת הנשמה אינה נשמעת, ע"פ מאמר חז"ל פירקי ר"א ל"ד ששה קולן חולך מסוף העולם עד סופו ואין הקול נשמע...
ובעשה שנשמע יוצאת מן הגוף... מיתה ממרקת עון חטאת נפש לפי המשנה (יומא ח' ח') מיתה ויום הכפורים מכפרים
עם התשובה. 6 לכן בכל צרה אשפוך לך את הנפש ע"ש א טו ואשפוך את נפשי לפני ה'. כצפור מפח
למלט בנו נפש ע"ש תהלי קכד ו נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים. 7 יחד כל הנפשות לך ע"ש יחזק' יח ד הן
כל הנפשות לי תנה. טהוריה החדלת מכל טמא נפש הטהורים הרחקת מנגיעת טמא נפש (ויק' כב ד), ר"ל נגיעת טמא

שחרית ליום כפור

חשבון ודין בעת תת כל נפש / זכה וטהורה בהיות הנפש
ושובי למנוחכי תאמר לנפש / הלא בצרור החיים תצרר הנפש
10 דורשי הגיון דת משיבת נפש / גוי ונכרי בהעיפם נפש
בכף הקלע תקלע מהם הנפש / אליה אל באמן אשא את הנפש:
לכן בכל לב ובכל מאד ובכל נפש
אחד וזכרך תמיד נשף ונשחר עד אשלים לך את הנפש:

פעמים באהבה שמע אומרים.

כשאין אומרים פיוטי הקדושה (ולפי המנהג המאוחר גם לאחר הפיוט) אומרים

מקומה הוא יפן ברחמים / ויחן עם המיחדים שמו
ערב ובקר בכל יום תמיד פעמים באהבה שמע אומרים.

שמע ישראל יי אלהינו יי אחד:

8 עת תת: עת תתו פ עת תתן ד בעת תתן עת תתן ס קטן 26, 27 | כל נפש: הנפש בדחקב* ס קטן 26, 27 |
טהורה א | בהיות: צווחת קטן 24, 25 | בעת תאמר פן | נפסק קטן 25, 26 | 10 דורש קטן 24, 25 | דת חס' | גוי ונכרי: גוי ונכרי קטן 23, 24 | גוי ונכרי
נכרי קטן 24, 25 | גם רשעים ס גם זדים ודוסיס | בהעיפם קטן 26, 27 | הקלע: קלע אוחב* פנכ' קטן 26, 27 | הנפש: נפש חקנכס את הנפש ד |
אל: אדון קטן 24, 25 | את הנפש: נפש חקנכס' קטן 26, 27 | 12 לכן: אהללך חוסי' קטן 24, 25 | בכל לב ובכל מאד: בכל מאד ובכל לב אחקב:
בכל מאד חס' קטן 24, 25 | בכל לב חס' | בכל עת ס | את זכרך קטן 24, 25 | תמיד נשף ונשחר: נשף ונשחר תמיד פן ערב ובקר בכל
יום קטן 24, 25 | יומם ולילה תמיד קטן 24, 25 | תמיד חס' | לך חס' ס | את הנפש: הנפש ס נפש חקב* נכס קטן 23, 24, 26, 27

נפש מטמאת. 8 חשבון ודין בעת תת כל נפש בעת שכל נפש צריכה לתת דין וחשבון (אבות ג' א'). זכה וטהורה
בהיות הנפש כשתצא מנוחה. 9 ושובי למנוחכי תאמר לנפש ע"ש תהלי קטן 24, 25 | הלא בצרור החיים תוצרר
הנפש ע"ש ש"א כט ויהיה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך. 10 דורשי הגיון דת משיבת נפש דורשי
הגיון התורה שהיא משיבת נפש (תהלי יט ח). גוי ונכרי בהעיפם נפש כשתעוף מהם הנפש. 11 בכף הקלע תקלע
מהם הנפש ע"ש ש"א כט (תהלי) ואת נפש אויביך יקלענו בתוך כף הקלע, ודרשונו (שבת דף קכ"ב ב') על נשמתן של
הרשעים, ועי' ג"כ פירקי ר"א ל"ד | אליה אל באומן אשא את הנפש ע"ש תהלי כה א. פו ד. באומן, פי' באמונה (ישע'
כה א). 12 בכל לב ובכל נפש ובכל מאד דבר' ו ת. נשף ונשחר ערב ובקר. עד אשלים לך את הנפש עד
אמסור לך, כלשון המדרש (ב"ר ק' א' ע' 1283 ועוד), ועי' מה שגרסם לפיוט חלקיירי 'אומן אדירי' (מוסף א' דרית), 7.

סימן: תשרי-ת 327.

תמיד תתלונן בידך כל נפש / שגגות וזדונות לך תודה הנפש
רצית להמציא כפר לנפש / קדוש לבעבור תברכה כל נפש
צום אבחרהו קראת ענוי נפש / פשע בלא דעת לא טוב לנפש
עמל וכל פעל לא ימלאו נפש / סכוד אברים תמלא חית נפש
5 נעלם מכל נהם יציאת הנפש / מיתה ממרקת עון חטאת נפש
לכן בכל צרה אשפך לך את הנפש / כצפור מפח למלט בנו נפש
יחד כל הנפשות לך כאחת נפש / טהוריה החדלת מכל טמא נפש

1 תודה לך דפאס ק"מ'ר 26, 25 | נפש אס 2 לבעבור: בעבור ק"מ'ר 24 | תברכה: כי תברכה ד תברך ק"מ'ר 3 בלא:
בלי בנו 4 וכל פועל: לכל פועל אס לכל (פועלחס) ק"מ'ר 24 | לא ימלאו: לא חמלא ק לא ימלא ו לא מלא ק"מ'ר 24 |
לנפש ק"מ'ר 23 | סכוד: סודר אס 5 מכל: מכל חי נכך: הוא ק"מ'ר 24 | נהם: עם ק"מ'ר 24 | הנפש: נפש דוחקב* נכק"מ'ר 24 | 6 לכן:
לך סק"מ'ר 26, 24 | בכל צרה: וביום צרה אס | נשפך ק"מ'ר 23 | לך חס' סק"מ'ר 23, 24 | את הנפש: נפש ק"מ'ר 26 | חסון את נפש נכך סק"מ'ר 23
הנפש ק 7 הנפשות: הנשמות כן | לך: הן לך ס | כאחד ח | באחת לך ק"מ'ר 24 | החדלת: הבודלת כק"מ'ר 24 | מכל טמא: מטומאת ק"מ'ר 24

1 תמיד תתלונן בידך כל נפש ע"ש איוב יב י אשר בידך נפש כל חי, ותהלי צא א בצל שדי יתלונן. שגגות וזדונות
לך תודה הנפש ע"ש תהלי לה א אורה עלי פשעי, במשמעות 'אתודה'. 2 רצית להמציא כפר לנפש ע"ש החשובה
וכפרת יום כפור (ע"ש איוב לג כד מצאתי כפר). לבעבור תברכה כל נפש הלשון ע"ש ברא' כד 3 'צום אבחרהו'
קראת ענוי נפש ע"ש ישע' נח הכזה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו. פשע בלא דעת לא טוב לנפש ע"ש
משלי יט ב גם בלא דעת נפש לא טוב, כנראה ר"ל פשעים שאינם גלויים לנו אינם טובים לנפש, מפני שאי אפשר להתודות עליהם.
4 עמל וכל פועל לא ימלאו נפש ע"ש קהל' ו 2 כל עמל האדם לפיכך וגם הנפש לא חמלא. סכוד אברים תמלא
חית נפש נשמת אדם ממלאת את סכוד האברים, היינו הגוף (ע"ש איוב י א עור ובשר תלבישני ובעצמות וידיים תשוכני).
כמאמר חז"ל ברכות דף י' א' מה הקביה מלא כל העולם אף הנשמה מלאה את כל הגוף. 5 נעלם מכל נהם יציאת הנפש
צעקת יציאת הנשמה אינה נשמעת, ע"ש מאמר חז"ל פירקי ר"א ל"ד ששה קולין חולק מסוף העולם עד סופו ואין הקול נשמע...
ובשעה שהנשמה יוצאת מן הגוף... מיתה ממרקת עון חטאת נפש לפי המשנה (יומא ח' ח') מיתה ויום הכפורים מכפרים
עם החשובה. 6 לכן בכל צרה אשפך לך את הנפש ע"ש א טו ואשפך את נפשי לפני ה'. כצפור מפח
למלט בנו נפש ע"ש תהלי קד 2 נשנו כצפור במלטה מפח יוקשים. 7 יחד כל הנפשות לך ע"ש יחזק' יח ד הן
כל הנפשות לי הנה. טהוריה החדלת מכל טמא נפש הטורים הרחקת מנגינת טמא נפש (ויק' כב ד), ר"ל בגינת טמא

חשובון ודין בעת תת כל נפש / זכה וטהורה בהיות הנפש
ושובי למנוחיה תאמר לנפש / הלא בצרור החיים תצור הנפש
10 דורשי הגיון דת משיבת נפש / גוי ונכרי בהעיפם נפש
בכך הקלע תקלע מהם הנפש / אליה אל באמן אשא את הנפש:
לכן בכל לב ובכל מאד ובכל נפש
אחד וזכרך תמיד נשף ונשחר עד אשלים לך את הנפש:

פעמים באהבה שמע אומרים.

כשאין אומרים פיוט הקדושה (ולפי המנהג המאוחר גם לאחר הפיוט) אומרים

מקומה הוא יפן ברחמים / רחן עם המיחדים שמו

ערב ובקר בכל יום תמיד פעמים באהבה שמע אומרים.

שמע ישראל יי אליהו יי אחד:

8 עת תת: עת תתו פ עת תתן ד בעת תתן עת תתן סק"מ'ר 26 | כל נפש: הנפש בדחקב* סק"מ'ר 26, 23 |
טהורה א | בהיות: צווחת ק"מ'ר 9 בעת תאמר פן | נפסק ק"מ'ר 10 דורש ק"מ'ר 24 | דת חס' ו | גוי ונכרי: גוי ונכרי ק"מ'ר 23 | גוי ונכרי וזאת
נכרי ק"מ'ר 24 | גם רשעים ס גם זדים דרשום | בהעיון ק"מ'ר 26, 24 | הקלע: קלע אוחב* פנכ"מ'ר 26, 23 | הנפש: נפש חקנכס את הנפש ד |
אל: אדון ק"מ'ר 24 | את הנפש: נפש חקנכס'מ'ר 26, 24 | 12 לכן: אחלק חס' ק"מ'ר 24 | בכל לב ובכל מאד: בכל מאד ובכל לב אחקב:
בכל מאד חס' ק"מ'ר 24, 23 | בכל לב חס' ו: בכל עת ס | את זכרך ק"מ'ר 24 | תמיד נשף ונשחר: נשף ונשחר תמיד פן ערב ובקר בכל
יום ק"מ'ר 24 | יומם ולילה תמיד ק"מ'ר 23 | תמיד חס' ו | לך חס' ס | את הנפש: הנפש ס נפש חקב* נכך ק"מ'ר 26, 24

נפש מטמאת. 8 חשובון ודין בעת תת כל נפש בעת שכל נפש צריכה לתת דין וחשובון (אבות ג' א'). זכה וטהורה
בהיות הנפש כשתצא מהגוף. 9 ושובי למנוחיה תאמר לנפש ע"ש תהלי קסו ז. הלא בצרור החיים תוצרר
הנפש ע"ש ש"א כה כט והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אליהן. 10 דורשי הגיון דת משיבת נפש דורשי
הגיון תורה שהיא משיבת נפש (תהלי יט ח). גוי ונכרי בהעיפם נפש כשתפוך מהם הנפש. 11 בכך הקלע תקולע
מהם הנפש ע"ש ש"א כה כט (תהלי) ואת נפש אויביך יקלענו בתוך כף הקלע, ודרשונו (שבת דף ק"ב ב') על נשמתן של
הרשעים, ועי' ג"כ פירקי ר"א ל"ג | אליה אל באומן אשא את הנפש ע"ש תהלי כה א. פו ד. באומן, פי' באמונה (ישע'
כה א). 12 בכל לב ובכל נפש ובכל מאד דבר' ו ה. נשף ונשחר ערב ובקר. עד אשלים לך את הנפש עד
אמסור לך, כלשון המדרש (ב"ר ק' א' ע' 1283 ועוד), ועי' מה שגרסם לפיוט הלכירי 'אומן אדירי' (מוסף א' דר"ת), 7.

BENO PEACE, SAYS GOD, FOR THE WICKED. וְעַל נַשְׁמָתָן הוּא אֹמֵר – AND CONCERNING THEIR SOUL HE SAYS:^[11] וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ „וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ – AND AS FOR THE SOUL OF YOUR ENEMY, MAY [GOD] SLING IT AS FROM THE HOLLOW OF A SLING!

A Baraisa further expounds this last verse:

It was taught in a Baraisa: ר' אֵלִיעֶזֶר אֹמֵר – **ELIEZER SAYS:** נַשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים גְּנוּזֹת תַּחַת כִּסֵּא הַקְּבוֹד – **THE SOULS OF THE RIGHTEOUS ARE ENSCONCED BENEATH THE HEAVENLY THRONE,** וְהַיְוֵה נָפֶשׁ אֲדֹנֵי צְרוּרָה בְּצִוּוֹר – **AS IT IS WRITTEN: MAY THE SOUL OF MY MASTER BE BUNDLED IN THE BUNDLE OF LIFE with Hashem your God.**^[12] וְשֶׁל וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ – **BUT as for [THE SOULS] OF THE WICKED, THEY ARE PERPETUALLY CONFINED,**^[13] וּמַלְאָךְ אֶחָד עוֹמֵד בְּסוֹף – **AND AN ANGEL STANDS AT one END OF THE UNIVERSE** – **AND ANOTHER ANGEL STANDS AT the other END OF THE UNIVERSE;** וְנִמְקָלְעִין נַשְׁמָתָן זֶה לָהֶן – **AND THEY SLING THE SOULS [OF THE WICKED] back and forth TO ONE ANOTHER,**^[14] „וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ בְּתוֹךְ כֶּף הַקֶּלַע” – **AS IT IS WRITTEN in the end of that verse: AND AS FOR THE SOUL OF YOUR ENEMY, MAY [GOD] SLING IT AS FROM THE HOLLOW OF A SLING.**

The Gemara discusses the fate of those who were of intermediate merit, neither completely righteous nor completely wicked: אָמַר לִיה רַבָּה – **Rabbah said to Rav Nachman:** שֶׁל – **And what of the intermediate persons? What is the fate of their souls after death?** אָמַר לִיה – **[Rav Nachman] replied to him:** אֵיבָא שְׂכִיבָנָא לֹא אָמַרִי לְכוּ הָאֵי מִלְּתָא – **Had I died, I would not have been able to tell you about this matter.**^[15] אֱלוֹ נֶאֱלָו – **But so said Shmuel on this issue:** הֵכִי אָמַר שְׂמוּאֵל – **Both these and those, i.e. the souls of the wicked as well as the souls of the intermediate, are handed over to the angel Dumah.**^[16] הִלְלוּ יֵשׁ לָהֶן מְנוּחָ – **However, these souls of persons who led intermediate lives have rest in the Heavenly sphere;** הִלְלוּ אֵין לָהֶן מְנוּחָ – **whereas those souls who led wicked lives have no rest.**^[17]

The Gemara further expounds a verse cited above:

Rav Mari said: רַב מַרִּי אָמַר – **Rav Mari said:** רִים צְדִיקִים דְּהוּ עֲפָרָא – **Even the bodies of the righteous are destined to become dust in the grave;**^[18] „וְנֹשֵׁב הָעֶפֶר עַל-הָאָרֶץ בְּשָׁהִיָּה” – **this universal fate of man, as it is written: And the dust shall return to the earth as it was.**^[19]

A related incident:

There were once diggers who were digging on the land of Rav Nachman. וְהָיוּ קְבוּלָאֵי דְהוּ קָפְלִי בְּאַרְעָא דְרַב נַחְמָן – **unwittingly came upon a corpse, that of Rav Achai bar Yoshiyah who had died generations earlier;** וְהוּא רַב אַחַאי בֶּר – **and, having been disturbed in the grave, the body of Achai bar Yoshiyah snorted at them.** אָמַר לִיה לְרַב נַחְמָן – **Frightened, those who had been digging came back and said to Rav Nachman:** נַחְמָן בֶּן גְּבִרָא – **A dead man snorted at a [Rav Nachman] then came to the grave site** אָמַר לִיה – **Who are you?**^[20] לִיה – **[The corpse] replied to [Rav Nachman]:** אַחַאי בֶּר – **I am the body of Achai bar Yoshiyah.**

The Gemara relates an ensuing discussion between Rav Nachman and the body:

[Rav Nachman] said to [the corpse]: How is it that your body has not decomposed? **But did Rav Mari say:** עַתִּידִי צְדִיקֵי דְהוּ עֲפָרָא – **Even the bodies of righteous are destined to become dust in the grave?**^[21] לִיה – **[The corpse] replied to him:** וּמַי מַרִּי – **And just what this Mari whom you quote?** לֹא אֶדְעָנָא לִיה – **I do not know him, and I pay no mind to his words.** אָמַר לִיה – **[Rav Nachman] replied to [the corpse]:** וְהָאֵרָא בְּתִיב – **But it is not just Rav Mari who has said this; it is a verse written in Scripture that declares the very same:** שָׁב הָעֶפֶר עַל-הָאָרֶץ – **And the dust shall return to the earth as it was.** Clearly, then, it is the way of things that a corpse turns to dust in the grave; why has your body not done so?^[22]

The corpse retorts:

[The body] of Rav Achai then said to [Rav Nachman]:

NOTES

11. I Samuel 25:29.

12. Anthropomorphically speaking, the souls will be in close proximity to God, under the throne upon which He sits (see *Rashi*).

Explicating the words צְרוּרָה תַּחַת כִּסֵּא הַקְּבוֹד, *bundle of life*, Rambam (*Hil. Teshuvah* 8:3) states that the phrase denotes eternal life. Rambam characterizes this state of immortality, in which the soul delights in the presence of its Creator, as a condition of unimagined bliss, being the very greatest reward attainable.

13. The souls of the wicked are pictured as being trapped in the hollow of a sling (בְּתוֹךְ כֶּף הַקֶּלַע; see below), implying that they are confined as a stone is in the pocket of a sling (marginal gloss to the Vilna edition).

14. *Maharal* interprets our Gemara in the following vein: To live a righteous life is to live a life carefully balanced between extremes of behavior. The wicked, on the other hand, lead lives that incline dangerously towards one extreme or another, lacking the discipline to achieve balance. Such lives are characterized by instability and violent shifts from one pole to another – thus, fittingly, the same applies after their death. Their souls are portrayed as hurled “from one end of the universe to another,” as even in the grave they will be unable to find stability or lasting repose.

Maharsha adopts a different interpretation, seeing our Gemara as alluding to the doctrine of גִּלְגּוּל, *transmigration of the soul*. The soul of one who led a wicked life is not permitted to find rest after the person's death; rather, it must return to earth as the soul of another person. If that second person lives a righteous life, the soul will

15. Rav Nachman was one of the few who had heard Shmuel's teaching concerning this mystery. Had he died without relating it to anyone, knowledge of the teaching would have been lost to the world (Be Yehoyada).

16. Dumah [literally: silence] is the name of the angel who oversees the spirits of the dead (*Rashi*). The capacity of speech is what distinguishes man when he is alive; thus, his death is associated with *silence* (*Maharal*).

17. Rather, they are “flung from place to place,” as mentioned earlier (see above, note 14).

18. I.e. the bodies of the righteous will eventually rot and become dust just like the bodies of other persons (see *Rashi*).

19. *Ecclesiastes* 12:7; see above, note 3.

20. Literally: Who is the master?

21. *Maharal* explains the entire discussion between Rav Nachman and the corpse allegorically. In *Maharal's* interpretation, for example, Rav Nachman realized that R' Achai's soul had been spiritually pained in some way by the disturbance of its corpse by the diggers. Rav Nachman was puzzled by this, however, for he had been under the impression that eventually, as a corpse decomposes, the last residual bonds between the soul and the body in which it used to reside are broken. This, indeed, is how Rav Nachman understood the import of Rav Mari's teaching that “the bodies of the righteous become dust”: i.e. eventually, as the body

BEN NO PEACE, SAYS GOD, FOR THE WICKED. וְעַל נִשְׁמָתָן הוּא אוֹמֵר – AND CONCERNING THEIR SOUL HE SAYS:^[11] וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ „וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ – AND AS FOR THE SOUL OF YOUR ENEMY, MAY [GOD] SLING IT AS FROM THE HOLLOW OF A SLING!

A Baraisa further expounds this last verse:

It was taught in a Baraisa: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר – **ELIEZER SAYS:** נִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים גְּנוּזֹת תַּחַת כִּסֵּא הַקְּבוֹד – **THE SOULS OF THE RIGHTEOUS ARE ENSCONCED BENEATH THE HEAVENLY THRONE,** וְהַיְוֵה נָפֶשׁ אֲדֹנֵי צְרוּרָה בְּצִוּר – **AS IT IS WRITTEN: MAY THE SOUL OF MY MASTER BE BUNDLED IN THE BUNDLE OF LIFE with Hashem your God.**^[12] וְשֶׁל וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ – **BUT as for [THE SOULS] OF THE WICKED, THEY ARE PERPETUALLY CONFINED,**^[13] וּמַלְאָךְ אֶחָד עוֹמֵד בְּסוֹף – **AND AN ANGEL STANDS AT one END OF THE UNIVERSE** – **AND ANOTHER ANGEL STANDS AT the other END OF THE UNIVERSE;** וּמַקְלֵעִין נִשְׁמָתָן זֶה לָזֶה – **AND THEY SLING THE SOULS [OF THE WICKED] back and forth TO ONE ANOTHER,**^[14] „וְנָפֶשׁ אֵיבִיךָ וְנָפֶשׁ אֲדֹנֵיךָ בְּתוֹךְ כֶּף הַקֶּלַע” – **AS IT IS WRITTEN in the end of that verse: AND AS FOR THE SOUL OF YOUR ENEMY, MAY [GOD] SLING IT AS FROM THE HOLLOW OF A SLING.**

The Gemara discusses the fate of those who were of intermediate merit, neither completely righteous nor completely wicked: אָמַר לִיה רַבָּה לְרַב נַחֲמָן – **Rabbah said to Rav Nachman:** שֶׁל בֵּינוּנִים מַאי – **And what of the intermediate persons? What is the fate of their souls after death?** אָמַר לִיה – **[Rav Nachman] replied to him:** אֵיבָא שְׂבִיבָא לֹא אָמַרִי לְכוּ הָאֵי מִלְתָּא – **Had I died, I would not have been able to tell you about this matter.**^[15] אֱלוֹ נְאֻלִּי – **But so said Shmuel on this issue:** הֵכִי אָמַר שְׁמוּאֵל – **Both these and those, i.e. the souls of the wicked as well as the souls of the intermediate, are handed over to the angel Dumah.**^[16] הִלְלוּ יֵשׁ לָהֶן מְנוּחָה – **However, these souls of persons who led intermediate lives have rest in the Heavenly sphere;** הִלְלוּ אֵין לָהֶן מְנוּחָה – **whereas those souls who led wicked lives have no rest.**^[17]

The Gemara further expounds a verse cited above:

Rav Mari said: רִים צְדִיקִים דְּהוּוּ עָפְרָא – **Even the bodies of the righteous are destined to become dust in the grave;**^[18] „וְנִשְׁבַּח הָעָפָר עַל-הָאָרֶץ בְּשָׁהִיָּה” – **this universal fate of man, as it is written: And the dust shall return to the earth as it was.**^[19]

A related incident:

There were once diggers who were digging on the land of Rav Nachman. unwittingly came upon a corpse, that of Rav Achai bar Yoshi a sage who had died generations earlier; וְהוּא רַב אַחַאי בַּר יוֹשִׁי – **and, having been disturbed in the grave, the body of Achai bar Yoshiyah snorted at them.** – **Frightened, those who had been digging came back and said to Rav Nachman:** נָחַר בֶּן נָחַר – **A dead man snorted at [Rav Nachman] then came to the grave site said to [the corpse]: מַאֵן נִיהוּ מַר – Who are you?**^[20] לִיה – **[The corpse] replied to [Rav Nachman]: אַחַאי בַּר יוֹשִׁיָּה – I am the body of Achai bar Yoshiyah.**

The Gemara relates an ensuing discussion between Rav Nachman and the body:

[Rav Nachman] said to [the corpse]: How is it that your body has not decomposed? וְלֹא אָמַר רַב מַרִּי – **But did Rav Mari say:** עַתִּידִי צְדִיקִי דְּהוּוּ עָפְרָא – **Even the bodies of righteous are destined to become dust in the grave?**^[21] לִיה – **[The corpse] replied to him:** וּמַנִּי מַרִּי – **And just what this Mari whom you quote?** – **I do not know him, and I pay no mind to his words.** אָמַר לִיה – **[Rav Nachman] replied to [the corpse]: וְהָאֵלָּא קָרָא בְּתִיב – But it is not just Rav Mari who has said this; it is a verse written in Scripture that declares the very same:** שָׁב הָעָפָר עַל-הָאָרֶץ – **And the dust shall return to the earth as it was.** Clearly, then, it is the way of things that a corpse turns to dust in the grave; why has your body not done so?^[22]

The corpse retorts:

[The body] of Rav Achai then said to [Rav Nachman]:

NOTES

11. I Samuel 25:29.

12. Anthropomorphically speaking, the souls will be in close proximity to God, under the throne upon which He sits (see Rashi).

Explicating the words צְרוּרָה הַיְוֵה, *bundle of life*, Rambam (Hil. Teshuvah 8:3) states that the phrase denotes eternal life. Rambam characterizes this state of immortality, in which the soul delights in the presence of its Creator, as a condition of unimagined bliss, being the very greatest reward attainable.

13. The souls of the wicked are pictured as being trapped in the hollow of a sling [בְּתוֹךְ כֶּף הַקֶּלַע; see below], implying that they are confined as a stone is in the pocket of a sling (marginal gloss to the Vilna edition).

14. Maharal interprets our Gemara in the following vein: To live a righteous life is to live a life carefully balanced between extremes of behavior. The wicked, on the other hand, lead lives that incline dangerously towards one extreme or another, lacking the discipline to achieve balance. Such lives are characterized by instability and violent shifts from one pole to another – thus, fittingly, the same applies after their death. Their souls are portrayed as hurled “from one end of the universe to another,” as even in the grave they will be unable to find stability or lasting repose.

Maharsha adopts a different interpretation, seeing our Gemara as alluding to the doctrine of גִּלְגּוּל, *transmigration of the soul*. The soul of one who led a wicked life is not permitted to find rest after the person's death; rather, it must return to earth as the soul of another person. If that second person lives a righteous life, the soul will

15. Rav Nachman was one of the few who had heard Shmuel's teaching concerning this mystery. Had he died without relating it to anyone, knowledge of the teaching would have been lost to the world (Be Yehoyada).

16. Dumah [literally: silence] is the name of the angel who oversees the spirits of the dead (Rashi). The capacity of speech is what distinguishes man when he is alive; thus, his death is associated with silence (Maharal).

17. Rather, they are “flung from place to place,” as mentioned earlier (see above, note 14).

18. I.e. the bodies of the righteous will eventually rot and become dust just like the bodies of other persons (see Rashi).

19. Ecclesiastes 12:7; see above, note 3.

20. Literally: Who is the master?

21. Maharal explains the entire discussion between Rav Nachman and the corpse allegorically. In Maharal's interpretation, for example, Rav Nachman realized that R' Achai's soul had been spiritually pained in some way by the disturbance of its corpse by the diggers. Rav Nachman was puzzled by this, however, for he had been under the impression that eventually, as a corpse decomposes, the last residual bonds between the soul and the body in which it used to reside are broken. This, indeed, is how Rav Nachman understood the import of Rav Mari's teaching that “the bodies of the righteous become dust”: i.e. eventually as the body

ענבול קטן ✓

גלין-גלן! ענבול קטן

מתרועע ושר:

הפעמון עולמי,

עולמי מה צר.

5 ועת כי אקלע

מקיר אלי קיר,

סור 7 עת ראשי ארועץ -

גלין-גלן! נשמע שיר...

איש עובר ומאזין.

ולבו מלא גיל, - 10

גלין-גלן! ככה אובר

מכאובי בצליל...

Little Clapper

Ding-dong! A little clapper/ dashes back and forth
and sings out:/ My world is a bell/ my world is so
narrow.

And when I'm flung/ from wall to wall,/ when I batter
my head--/ Ding-dong! A song is heard. . .

Someone passes by and listens/ and his heart is filled
with joy./ Ding-dong! Thus is lost/ my pain in the
ringing sound.

"Inbal qatan" [Little Clapper] turns on the contradiction between the clarion tones of the bell, which bring delight to listeners, and the hidden violence and self-sacrifice necessary to their production. This is, admittedly, a very large theme for so slight a poem, yet the severity of Efros's lyric discipline pulls it off. Not only are the features of Efros's signature simplicity in evidence here, but they have been wound tighter to compensate for the poem's purposeful slenderness. Efros's characteristic quatrains have been squeezed and compressed into lines with no more than two or three stresses. The